Úradný vestník
Európskej únie

SK
Séria C

C/2026/1473

9.4.2026

P10_TA(2025)0186

Úloha politiky súdržnosti pri podpore spravodlivej transformácie

Uznesenie Európskeho parlamentu z 10. septembra 2025 o úlohe politiky súdržnosti pri podpore spravodlivej transformácie (2024/2121(INI))

(C/2026/1473)

Európsky parlament,

— so zreteľom na články 2 a 3 Zmluvy o Európskej únii,

— so zreteľom na články 4, 9, 151, 153, 162, 174 až 178 a 349 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ),

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti ([1]),

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/691 z 28. apríla 2021 o Európskom fonde na prispôsobenie sa globalizácii na pomoc pracovníkom, ktorí prišli o zamestnanie (EGF), ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1309/2013 ([2]),

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu ([3]),

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013 ([4]),

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1058 z 24. júna 2021 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde ([5]),

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku (nariadenie o spoločných ustanoveniach) ([6]),

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1119 z 30. júna 2021, ktorým sa stanovuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality a menia nariadenia (ES) č. 401/2009 a (EÚ) 2018/1999 (európsky právny predpis v oblasti klímy) ([7]) vrátane právneho cieľa dosiahnutia klimatickej neutrality EÚ do roku 2050 a v ktorom sa ako strednodobý cieľ stanovuje znížiť emisie skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990,

([1]) Ú. v. EÚ L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.
([2]) Ú. v. EÚ L 153, 3.5.2021, s. 48, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/691/oj.
([3]) Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1056/oj.
([4]) Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 21, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1057/oj.
([5]) Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 60, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1058/oj.
([6]) Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj.
([7]) Ú. v. EÚ L 243, 9.7.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj.

— so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1735 z 13. júna 2024 o zriadení rámca opatrení na posilnenie európskeho ekosystému výroby emisne neutrálnych technológií a o zmene nariadenia (EÚ) 2018/1724 ([8]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 25. marca 2021 o politike súdržnosti a regionálnych stratégiách v oblasti životného prostredia v boji proti zmene klímy ([9]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 20. mája 2021 o zvrátení demografických trendov v regiónoch EÚ pomocou nástrojov politiky súdržnosti ([10]),

— so zreteľom na svoje uznesenie zo 7. júna 2022 o ostrovoch EÚ a politike súdržnosti: súčasná situácia a budúce výzvy ([11]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 15. septembra 2022 o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v EÚ: ôsma správa o súdržnosti ([12]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 23. novembra 2023 o tvorbe pracovných miest: spravodlivá transformácia a spoločensky prospešné investovanie ([13]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 23. novembra 2023 o využití talentov v regiónoch Európy ([14]),

— so zreteľom na svoje uznesenie z 12. decembra 2023 o prepracovaní budúceho rámca štrukturálnych fondov EÚ na podporu regiónov obzvlášť postihnutých výzvami súvisiacimi s transformáciou automobilového priemyslu, zelenou a digitálnou transformáciou ([15]),

— so zreteľom na svoje uznesenie zo 14. marca 2024 s názvom Politika súdržnosti v období 2014 – 2020 – vykonávanie a výsledky v členských štátoch ([16]),

— so zreteľom na Parížsku dohodu prijatú 12. decembra 2015 na 21. konferencii zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (COP21) v Paríži,

— so zreteľom na Územnú agendu 2030 – budúcnosť pre všetky miesta, ktorá bola prijatá na neformálnom stretnutí ministrov zodpovedných za územné plánovanie, územný rozvoj a/alebo územnú súdržnosť 1. decembra 2020,

— so zreteľom na oznámenie Komisie zo 4. marca 2021 s názvom Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv (COM(2021)0102),

— so zreteľom na oznámenie Komisie zo 14. júla 2021 s názvom Fit for 55: plnenie cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2030 na ceste ku klimatickej neutralite (COM(2021)0550),

— so zreteľom na správu Komisie z februára 2024 s názvom Spoločné vytváranie udržateľnej budúcnosti – Súdržnosť pre konkurencieschopnú a inkluzívnu Európu: správa skupiny na vysokej úrovni pre budúcnosť politiky súdržnosti,

— so zreteľom na oznámenie Komisie z 27. marca 2024 o deviatej správe o súdržnosti (COM(2024)0149),

— so zreteľom na oznámenie Komisie z 26. februára 2025 s názvom Dohoda o čistom priemysle: spoločný plán konkurencieschopnosti a dekarbonizácie (COM(2025)0085),

— so zreteľom na oznámenie Komisie z 5. marca 2025 s názvom Únia zručností (COM(2025)0090),

— so zreteľom na stanovisko Európskeho výboru regiónov z 8. októbra 2024 s názvom Spravodlivá transformácia pre všetky regióny EÚ ([17]),

([8]) Ú. v. EÚ L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj.
([9]) Ú. v. EÚ C 494, 8.12.2021, s. 26.
([10]) Ú. v. EÚ C 15, 12.1.2022, s. 125.
([11]) Ú. v. EÚ C 493, 27.12.2022, s. 48.
([12]) Ú. v. EÚ C 125, 5.4.2023, s. 100.
([13]) Ú. v. EÚ C, C/2024/4224, 24.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4224/oj.
([14]) Ú. v. EÚ C, C/2024/4225, 24.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4225/oj.
([15]) Ú. v. EÚ C, C/2024/4166, 2.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4166/oj.
([16]) Ú. v. EÚ C, C/2024/6562, 12.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6562/oj.
([17]) Ú. v. EÚ C, C/2024/7058, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7058/oj.

— so zreteľom na stanovisko Európskeho výboru regiónov z 21. novembra 2024 s názvom Obnovená politika súdržnosti po roku 2027, pri ktorej sa na nikoho nezabudne ([18]),

— so zreteľom na správu Enrica Lettu zo 17. apríla 2024 s názvom *Much more than a market – Speed, Security, Solidarity: Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens* (Oveľa viac než len trh: Posilnenie jednotného trhu s cieľom zabezpečiť udržateľnú budúcnosť a prosperitu pre všetkých občanov EÚ), apríl 2024

— so zreteľom na správu Maria Draghiho z 9. septembra 2024 s názvom Budúcnosť európskej konkurencieschopnosti,

— so zreteľom na článok 55 rokovacieho poriadku,

— so zreteľom na stanovisko Výboru pre zamestnanosť a sociálne veci,

— so zreteľom na správu Výboru pre regionálny rozvoj (A10-0137/2025),

A. keďže ambiciózny cieľ prejsť najneskôr do roku 2050 na uhlíkovo neutrálne hospodárstvo má potenciál vytvárať značné hospodárske, environmentálne a sociálne prínosy vrátane vytvárania nových priemyselných odvetví, pracovných príležitostí a lepšej kvality života; keďže táto transformácia môže zároveň prehĺbiť existujúce rozdiely medzi regiónmi, neúmerne postihnúť zraniteľné obyvateľstvo v dôsledku sociálno-ekonomických faktorov, ktoré obmedzujú schopnosť tohto obyvateľstva využívať výhody transformácie, a vytvoriť nové zraniteľné miesta, najmä v regiónoch, ktoré sú vo veľkej miere závislé od priemyselných odvetví s vysokými emisiami uhlíka vrátane uhoľných regiónov;

B. keďže regióny EÚ sa výrazne odlišujú, pokiaľ ide o sociálno-ekonomické vlastnosti, majú rôznu úroveň rozvoja, infraštruktúry, demografických trendov a podmienok na trhu práce a je zrejmé, že neexistuje univerzálne riešenie, ktoré by zodpovedajúcim spôsobom riešilo ich rozmanité potreby; keďže menej rozvinuté regióny často trpia v dôsledku transformácie viac než rozvinutejšie regióny;

C. keďže v celej Európe a zvlášť vo vidieckych a odľahlých oblastiach, pretrvávajú rozdiely v rýchlosti digitálnej transformácie a v pripojení; keďže mnohým postihnutým regiónom chýba základná infraštruktúra a základné služby, čo im sťažuje prilákanie produktívnych investícií, ktoré vedú k udržateľnému oživeniu hospodárstva; keďže je potrebných viac investícií na urýchlenie prechodu na udržateľnú a inteligentnú mobilitu a na modernizáciu a diverzifikáciu systémov infraštruktúry s cieľom zlepšiť prístupnosť, podporiť inovácie a prechod na ekologickejšie hospodárstvo; keďže politika súdržnosti by mala zohrávať strategickú úlohu pri prekonávaní týchto nedostatkov, podpore územnej súdržnosti a zabezpečení toho, aby sa pri transformácii nezabudlo na žiadny región;

D. keďže mnohé z najchudobnejších a najzraniteľnejších regiónov sa nachádzajú vo východnej časti EÚ; keďže vojna na Ukrajine má na tieto regióny ďalší negatívny vplyv;

E. keďže fyzické odpojenie a izolácia ostrovov od pevniny predstavuje trvalú štrukturálnu nevýhodu, ktorá ovplyvňuje viaceré aspekty hospodárskeho a sociálneho života vrátane prístupu na trh práce, ako aj prístupu k vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti, mobilite a verejným službám; keďže ostrovy majú vzhľadom na svoje obmedzené územie oveľa nižšie príležitosti na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu, čím sa obmedzuje schopnosť pracovníkov prispôsobiť sa štrukturálnym zmenám alebo zmenám v odvetviach, ako sú zmeny spôsobené zelenou a digitálnou transformáciou; keďže tento nedostatok alternatív v mnohých prípadoch núti pracovníkov opustiť svoje domovské regióny s cieľom získať prístup k pracovným príležitostiam inde, čo účinne oslabuje ich „právo zotrvať“ a prispieva k vyľudňovaniu a úniku mozgov na ostrovných územiach;

F. keďže Fond EÚ na spravodlivú transformáciu (FST) je a naďalej by mal byť dôležitým nástrojom na zabezpečenie toho, aby sa nezabudlo na ľudí žijúcich na územiach, ktoré boli dotknuté prechodom na klimatickú neutralitu, a mal by prispieť k tomu, aby sa regiónom a ľuďom umožnilo riešiť sociálne, pracovné, hospodárske a environmentálne vplyvy transformácie; keďže miery čerpania prostriedkov sú v tejto fáze programového obdobia naďalej príliš nízke;

([18]) Ú. v. EÚ C, C/2025/285, 24.1.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/285/oj.

G. keďže prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo, celosvetová klimatická kríza a znečistenie životného prostredia, ako aj ich vplyv na potraviny, vzdelávanie a zdravie sú zároveň predzvesťou krízy v oblasti práv detí v mnohých rôznych regiónoch EÚ a mali by sa prijať účinné a zmysluplné opatrenia, aby deti a budúce generácie vyrastali dôstojne a boli pripravené na trh kvalifikovanej pracovnej sily zajtrajška;

H. keďže odporúčania členských štátov na celkovú stratégiu s primeranými zdrojmi na boj proti chudobe, a najmä chudobe rodín a detí v EÚ, ako aj politiky a opatrenia na jej vykonávanie napomáhajú pri prehlbovaní vnútorného trhu a pokroku v dosahovaní hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti a podporujú cieľ Komisie vytvoriť konkurencieschopnú a inkluzívnu Európu rozmanitých regiónov;

I. keďže v Európe je v súčasnosti nedostatok pracovnej sily a zručností, čo brzdí konkurencieschopnosť Únie, ako sa uvádza v správach Draghiho a Lettu; keďže strategická decentralizácia priemyselného a technologického rozvoja a investícií do regiónov postihnutých transformáciou môže pomôcť riešiť takýto nedostatok, ale vyžaduje si dostatočné investície do sprievodných verejných služieb a infraštruktúry, ako je bývanie, vzdelávanie a doprava;

J. keďže mnohé odvetvia, ktoré boli najviac zasiahnuté dekarbonizáciou, čelili nepriaznivým pracovným podmienkam a závislosti od sezónnych pracovníkov; keďže súbežná zelená a digitálna transformácia musí ísť ruka v ruke so sociálnou spravodlivosťou; keďže spravodlivá transformácia by mala pomôcť pri riešení diskriminácie na pracovisku, zabezpečovaní dôstojných a kvalitných pracovných podmienok, zvyšovaní pracovných noriem a zabezpečovaní účinných záchranných sietí a ochranných mechanizmov pre pracovníkov, ktorých pracovné miesta sú transformáciou dotknuté;

K. keďže cestovný ruch je kľúčovým odvetvím hospodárstva EÚ, priamo a nepriamo prispieva k viac ako 10 % HDP EÚ a zohráva kľúčovú úlohu pri zvyšovaní konkurencieschopnosti, sociálneho blahobytu a udržateľnej tvorby pracovných miest, najmä v regiónoch, ktoré sú vo veľkej miere závislé od cestovného ruchu; keďže cestovný ruch môže významne prispieť k územnej súdržnosti, najmä vo vzdialených, vidieckych, pobrežných, najvzdialenejších a ostrovných regiónoch, a môže podporiť hospodársku diverzifikáciu a spravodlivú transformáciu v oblastiach, ktoré čelia štrukturálnym výzvam, úbytku obyvateľstva alebo závislosti od odvetví s vysokými emisiami uhlíka; keďže odvetvie cestovného ruchu EÚ, ktoré tvorí prevažne 2,3 milióna malých a stredných podnikov (MSP), zamestnáva približne 12,3 milióna ľudí a predstavuje významnú hospodársku činnosť so silnými multiplikačnými účinkami v rôznych odvetviach; keďže politika súdržnosti by mala podporovať stratégie udržateľného cestovného ruchu ako súčasť spravodlivej transformácie, posilňovať odolnosť, inovácie, zelenú a digitálnu transformáciu v odvetví cestovného ruchu a zároveň podporovať inkluzívny rast a chrániť kultúrne a prírodné dedičstvo;

L. keďže EÚ je na rozdiel od svojich hlavných konkurentov svetovým lídrom v oblasti znižovania emisií a zároveň rieši mnohé výzvy vyvolané zložitým globálnym geopolitickým a hospodárskym kontextom;

M. keďže proces energetickej transformácie by mal ísť ruka v ruke s hospodárskou konkurencieschopnosťou a je nevyhnutné chrániť energetickú bezpečnosť transformujúcich sa regiónov;

N. keďže jadrová energia je zahrnutá do zelenej taxonómie, a preto prispieva k prechodu na dekarbonizované hospodárstvo; keďže viac investícií do tejto formy energie by EÚ pomohlo dosiahnuť strategickú autonómiu a ciele znižovania emisií uhlíka; keďže tento zdroj energie by bol navyše účinnou náhradou, pokiaľ ide o energetickú hospodárnosť, tvorbu pracovných miest a hospodársky rast v regiónoch, na ktoré sa vzťahuje transformácia;

O. keďže európsky kontinent sa otepľuje rýchlejšie ako zvyšok sveta a riešenie rizík, ktoré predstavuje zmena klímy, je čoraz zložitejšie a náročnejšie;

P. keďže zraniteľná situácia ostrovov, ostrovných a najvzdialenejších regiónov si vyžaduje osobitnú pozornosť a podporu vzhľadom na vážne sociálno-ekonomické výzvy, ktorým čelia pri prechode na energetické ciele EÚ do roku 2030 a cieľ klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050; keďže súčasné znevýhodnenia ostrovov vyplývajúce z ostrovného charakteru v kombinácii s vážnym vplyvom klimatickej krízy ešte viac znevýhodňujú ich občanov, čo prehlbuje existujúce sociálne a hospodárske rozdiely; keďže rastúci výskyt extrémnych poveternostných javov a prírodných katastrof, ako sú suchá, záplavy a prírodné požiare, ešte viac prehlbuje rozdiely v rozvoji a bráni pokroku v udržateľnom rozvoji ostrovných regiónov EÚ;

Q. keďže ak sa regiónom, ktoré boli predtým závislé od výroby energie vrátane výroby energie z rašeliny, ťažobných činností a rafinérskych procesov, nebude venovať primeraná pozornosť a neposkytne sa im finančná podpora, hrozí im, rovnako ako iným vysoko industrializovaným regiónom, hospodársky úpadok, čím sa zníži ich konkurencieschopnosť; keďže tieto oblasti často čelia demografickým výzvam, ako je pretrvávajúce vyľudňovanie, najmä vo vidieckych oblastiach, na ostrovoch a v najvzdialenejších regiónoch, ako aj starnutie obyvateľstva a únik mozgov v kombinácii s obmedzeným prístupom k investíciám, nedostatočnou infraštruktúrou, slabou prepojenosťou a prehlbujúcimi sa rozdielmi v produktivite a pracovných príležitostiach v porovnaní s dynamickejšími regiónmi; keďže tieto regióny si vyžadujú komplexnú podporu a osobitné stratégie rekonverzie s cieľom premeniť tieto výzvy na príležitosti;

R. keďže účinnosť stratégií spravodlivej transformácie závisí od koherentného a strategického využívania finančných nástrojov EÚ; keďže je preto nevyhnutné zachovať v plánoch spravodlivej transformácie územia územný a miestne orientovaný prístup a zabezpečiť zapojenie regionálnych a miestnych orgánov do navrhovania stratégií zdola nahor pre územia, na ktoré sa program vzťahuje;

S. keďže by sa mala posilniť technická pomoc pre verejné orgány v rámci FST, Programu InvestEU a úverového nástroja pre verejný sektor – troch pilierov Mechanizmu spravodlivej transformácie;

T. keďže proces podávania žiadostí o prostriedky z FST sa musí zjednodušiť, zefektívniť a spružniť, aby sa zabezpečila širšia dostupnosť a umožnilo rýchlejšie a účinnejšie využívanie zdrojov; keďže zjednodušenie postupov je nevyhnutné na maximalizáciu vplyvu FST, najmä v prípade menších regiónov a miestnych orgánov s obmedzenou administratívnou kapacitou, a na zabezpečenie toho, aby sa podpora včas dostala ku komunitám a pracovníkom najviac zasiahnutým zelenou transformáciou;

Zameranie sa na oblasti, v ktorých dochádza k strate pracovných miest

1. vyzýva Komisiu, aby na návrh členských štátov a v partnerstve s regiónmi a miestnymi orgánmi uľahčila zriadenie osobitných hospodárskych zón FST v oblastiach postihnutých zatváraním závodov, kým sa na miestnej úrovni nenahradí väčšina zrušených pracovných miest, pričom prioritný prístup k financovaniu by sa najprv poskytoval priamo zasiahnutým lokalitám vo všeobecnej blízkosti oblasti, v ktorej došlo k strate pracovných miest, ako aj iným oblastiam za predpokladu, že je riadne odôvodnené, že priamy alebo nepriamy vplyv týchto strát si vyžaduje prístup k FST; zdôrazňuje, že je dôležité zohľadniť aj sociálne kritériá, ako sú miestne miery nezamestnanosti, sociálno-ekonomická neistota a zvýšené riziká sociálneho vylúčenia, a zabezpečiť, aby oživenie hospodárstva bolo vedené komunitou a udržateľné;

2. požaduje, aby sa v týchto zónach zaviedlo rýchlejšie rozhodovanie o plánovaní spolu s osobitnými opatreniami, finančnými nástrojmi a stimulmi vrátane dočasných a cielených daňových stimulov pre podniky a investície za predpokladu, že neohrozia zásadu stability na jednotnom trhu; opätovne potvrdzuje, že takéto opatrenia môžu viesť k tvorbe pracovných miest, poskytovať príležitosti ľuďom žijúcim v týchto regiónoch a podporiť hospodárske subjekty, pričom treba uprednostniť MSP, mikropodniky a subjekty prevádzkujúce tradičné miestne a rodinné podniky, podporovať regionálny rozvoj a konkurencieschopnosť;

3. zdôrazňuje, že sa ukázalo, že osobitné hospodárske zóny môžu podporiť investície a rast v regiónoch, tak ako to bolo v prípade osobitnej hospodárskej zóny zriadenej v roku 1959 na letisku Shannon v grófstve Clare (Írsko) a v roku 1996 v Katoviciach v regióne Sliezsko (Poľsko); trvá však na tom, že tieto mechanizmy sa musia riadiť prísnymi pravidlami, aby sa zabezpečilo, že hospodárske výhody sa skutočne dostanú k miestnemu obyvateľstvu, zabránia akejkoľvek forme sociálneho alebo daňového dumpingu, praniu špinavých peňazí daňovým únikom a budú podliehať prísnym kritériám sociálnej, hospodárskej a environmentálnej udržateľnosti, pričom je potrebné uprednostňovať miestne podniky, najmä MSP a mikropodniky;

4. požaduje zahrnutie ostrovných regiónov ako oblastí oprávnených na uplatňovanie nižších daňových sadzieb v rámci ostrovných hospodárskych zón, na ktoré sa vzťahuje FST, s cieľom riešiť neprimerane vysoké životné náklady na týchto územiach, ktoré ešte viac zhoršujú vplyvy zelenej a energetickej transformácie; zdôrazňuje, že takéto fiškálne opatrenia sú nevyhnutné na posilnenie hospodárskej životaschopnosti ostrovných komunít, podporu miestnych podnikov a prilákanie udržateľných investícií; zdôrazňuje, že cielené daňové stimuly môžu byť účinným nástrojom na boj proti pretrvávajúcemu trendu vyľudňovania ostrovov, podporu tvorby pracovných miest a posilnenie odolných a sebestačných miestnych hospodárstiev pri súčasnom zabezpečení spravodlivého a inkluzívneho prechodu na klimatickú neutralitu;

Vzdelávanie, odborná príprava pracovníkov a učňovská príprava

5. poukazuje na to, že fondy EÚ (Európske štrukturálne a investičné fondy, a najmä Európsky sociálny fond plus (ESF+) a Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti) a Fond na spravodlivú transformáciu (FST) sa používajú na doplnenie investícií rôznych regiónov do vzdelávania v ranom detstve;

6. opakuje, že mnohé regióny, na ktoré sa vzťahuje FST, majú významnú a hrdú históriu programov odbornej prípravy a učňovskej prípravy, ktoré sú nevyhnutné na rekvalifikáciu pracovníkov, ako aj na reagovanie na nové požiadavky trhu práce; zdôrazňuje, že pokračovanie týchto programov by sa malo považovať za prioritu; požaduje financovanie v rámci FST na podporu prístupu k príležitostiam odbornej prípravy a učňovskej prípravy, a to najmä pre ženy, mladých ľudí a marginalizované komunity;

7. v tejto súvislosti zdôrazňuje, že prioritou musia byť investície do všetkých úrovní vzdelávania a odbornej prípravy v dotknutých oblastiach, a to aj začlenením zelených a digitálnych zručností, gramotnosti a základnej matematickej gramotnosti, ako aj zručností STEM do programov odbornej prípravy v súlade s nedávnymi oznámeniami Komisie o únii zručností, Akčnom pláne pre základné zručnosti a strategickom rámci pre vzdelávanie v oblasti STEM; zdôrazňuje význam financovania na posilnenie základných digitálnych a technických zručností s cieľom zvýšiť zamestnateľnosť a konkurencieschopnosť; zdôrazňuje, že je potrebné z prostriedkov EÚ financovať výučbu pre deti a študentov pochádzajúcich z postihnutých oblastí vrátane finančnej podpory sekundárneho a vysokoškolského vzdelávania;

8. zdôrazňuje, že nedostatok špecializovaných učiteľov prehlbuje nedostatok zručností v strategických odvetviach a oslabuje hospodársku konkurencieschopnosť menej rozvinutých regiónov; vyzýva, aby sa vypracovali cielené programy na zvýšenie atraktívnosti učiteľského povolania, najmä v oblasti STEM, prostredníctvom hospodárskych a nehospodárskych stimulov, najmä v regiónoch postihnutých transformáciou; zdôrazňuje, že je dôležité vyčleniť osobitné zdroje na inovatívnu odbornú prípravu učiteľov a školiteľov, ako aj na rozvoj digitálnych pedagogických zručností, ktoré sú nevyhnutné na prípravu pracovníkov na priemyselnú transformáciu; požaduje opatrenia na zlepšenie platových a pracovných podmienok učiteľov s cieľom prilákať a udržať kvalifikovaných pedagógov, najmä v oblastiach, ktoré prechádzajú transformáciou, pričom uznáva ich kľúčovú úlohu pri príprave pracovnej sily na budúce potreby priemyslu; vyzýva Komisiu, aby posúdila vplyv investícií do odbornej prípravy učiteľov a školiteľov s cieľom zabezpečiť lepšie využívanie finančných prostriedkov a optimalizovať výsledky v oblasti zručností, ktoré študenti a pracovníci získali v menej rozvinutých regiónoch;

9. uznáva investície, ktoré sa už vynaložili do učňovskej prípravy, žiada však, aby sa značná časť finančných prostriedkov určených na vzdelávanie v postihnutých regiónoch využila na učňovskú prípravu a odbornú prípravu, ktorá je v súlade s potrebami miestnej komunity, kde došlo k strate pracovných miest, a to prostredníctvom kvalitných programov učňovskej prípravy, pričom treba zabezpečiť, aby tieto programy ponúkali primerané odmeňovanie, dôstojné pracovné podmienky a kvalitnú odbornú prípravu;

10. zdôrazňuje, že politika súdržnosti je správnou reakciou na hospodárske rozdiely a že jej úloha je v súčasnosti obzvlášť dôležitá vzhľadom na hrozbu deindustrializácie; vyzýva na väčšiu koordináciu medzi FST, ESF+ a Európskym fondom regionálneho rozvoja s cieľom maximalizovať ich vplyv na presun a rekvalifikáciu pracovníkov postihnutých priemyselnými reštrukturalizáciami; ďalej žiada, aby sa pri spravovaní finančných prostriedkov ESF+ viac dbalo na regionálne zameranie a aby sa uplatňoval viacúrovňový prístup s účasťou celoštátnych, regionálnych a miestnych orgánov, a žiada, aby sa rozšírili a zlepšili synergie medzi ESF+ a FST, najmä pokiaľ ide o vzdelávanie a odbornú prípravu; uznáva tiež, že pri podpore spravodlivej transformácie zohráva zásadnú úlohu Európska investičná banka a zdôrazňuje, je treba pokračovať v prehlbovaní spolupráce medzi verejnými a súkromnými investíciami;

11. zdôrazňuje, že je dôležité zosúladiť politiku súdržnosti vrátane FST s regionálnymi inovačnými stratégiami a prioritami inteligentnej špecializácie s cieľom posilniť regionálnu konkurencieschopnosť a podporiť hospodársku diverzifikáciu a odolnosť oblastí, kde prebieha transformácia; naliehavo vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vo výberových kritériách pre projekty oprávnené na financovanie z FST venovali osobitnú pozornosť oblastiam, v ktorých dochádza k poklesu obyvateľstva, a uprednostňovali ich pred regiónmi, ktoré nie sú postihnuté touto transformáciou, aby sa zvýšil počet podnikateľských iniciatív priamo v obciach postihnutých zatvorením priemyselných podnikov s vysokými emisiami uhlíka, čím sa zabezpečí, aby sa tento stimul premietol do hmatateľných výsledkov; naliehavo vyzýva Komisiu a členské štáty na zabezpečenie toho, aby finančné prostriedky dostupné v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti prispievali k podpore procesu transformácie na príslušných územiach;

12. uznáva kľúčovú úlohu automobilového priemyslu v EÚ, najmä pokiaľ ide o vytváranie zamestnanosti v rôznych regiónoch; považuje začlenenie automobilového priemyslu do rozsahu spravodlivej transformácie za nevyhnutné vzhľadom na výzvy, ktoré prináša celosvetová hospodárska súťaž pri prechode na elektromobilitu, a vplyv neodôvodnených obchodných prekážok; zdôrazňuje potrebu cielených politík, ktoré uprednostňujú rekvalifikáciu pracovníkov, a iniciatív zameraných na diverzifikáciu hospodárskeho modelu regiónov s významným automobilovým priemyslom;

13. zastáva názor, že odborná príprava je nevyhnutnou reakciou na hospodársku transformáciu regiónov; zdôrazňuje, že je potrebné prostredníctvom FST zaviesť ambiciózne a cielené programy odbornej prípravy a rekvalifikácie pre uchádzačov o zamestnanie a pracovníkov priamo postihnutých hospodárskou transformáciou, aby sa zabránilo vzniku dlhodobej štrukturálnej nezamestnanosti; trvá na tom, že na tieto programy treba v plánoch spravodlivej transformácie územia treba vyčleniť finančné prostriedky;

14. vyzýva Komisiu, aby spolupracovala s členskými štátmi, miestnymi a regionálnymi orgánmi, odborovými zväzmi a miestnymi podnikmi s cieľom zabezpečiť, aby sa osobitná pozornosť venovala pracovníkom, ktorí prišli o prácu, pokiaľ ide o účasť na programoch zamestnanosti a odbornej prípravy podporovaných z ESF+ alebo iných programov financovaných EÚ v ich príslušnej lokalite;

15. zdôrazňuje potrebu vypracovať programy učňovskej prípravy a odbornej prípravy pre oblasti postihnuté transformáciou v spolupráci s miestnymi podnikmi, vzdelávacími inštitúciami, strediskami odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania, sociálnymi partnermi a miestnymi a regionálnymi orgánmi a verejnou správou s cieľom poskytnúť študentom a nezamestnaným pracovníkom príležitosti a zmysluplné skúsenosti v rámci ich komunít a zaručiť ich „právo zostať“;

16. zdôrazňuje, že účinné programy rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností vyžadujú primerané plánovanie a prípravu v dostatočnom predstihu pred akýmkoľvek postupným ukončením alebo významnou priemyselnou zmenou; konštatuje, že odborná príprava pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie, zvyšovanie úrovne ich zručností, rekvalifikácia a celoživotné vzdelávanie musí prebiehať tak, aby sa na ceste k zelenej a digitálnej transformácii EÚ na nikoho nezabudlo, a to bez ohľadu na pracovné odvetvie, typ zmluvy, pohlavie alebo geografickú polohu; vyzýva preto na prijatie opatrení s cieľom uľahčiť aktívne predvídanie a plánovanie potrieb v oblasti zručností a zabezpečiť tieto práva pre všetkých dotknutých pracovníkov; vyzýva členské štáty a regionálne orgány, aby zriadili miestne rady pre zručnosti alebo podobné orgány viacerých zainteresovaných strán, ktorých úlohou bude diagnostikovať miestne nedostatky v zručnostiach, predvídať potreby zručností súvisiace so zelenou a digitálnou transformáciou a poskytovať poradenstvo v oblasti cielených investícií v rámci FST a ESF+;

17. navrhuje vytvoriť regionálny mechanizmus na monitorovanie a hodnotenie vplyvu programov učňovskej prípravy so zapojením všetkých zainteresovaných strán – miestnych orgánov, zamestnávateľov, vzdelávacích inštitúcií a mladých ľudí; je presvedčený, že by to umožnilo rýchle prispôsobenie stratégií odbornej prípravy požiadavkám trhu práce a priamu spätnú väzbu od účastníkov, čím by sa zabezpečila udržateľnosť a efektívnosť učňovskej prípravy v dlhodobom horizonte;

18. poukazuje na to, že regióny postihnuté ekologickou transformáciou čelia nedostatku zručností a pracovnej sily, zatiaľ čo v mnohých častiach Európy pretrváva kríza v oblasti bývania a preplnenosť v mestských oblastiach; navrhuje vytvorenie programu cenovo dostupného bývania v týchto regiónoch a poznamenáva, že tento program by mal prilákať mladých ľudí, a tým prispieť k hospodárskej a sociálnej revitalizácii týchto oblastí;

19. nabáda členské štáty, aby začlenili záruky bývania, systémy spoločného bývania a podporu nájomného pre učňov a študentov do projektov podporovaných z FST a ESF+, najmä v regiónoch s vysokou mierou nezamestnanosti mladých ľudí alebo s demografickým poklesom;

20. žiada, aby sa časť kohéznych fondov osobitne vyčlenila na obnovu domov domácností s najnižšími príjmami a budov s najnižšou energetickou hospodárnosťou, na ktoré by sa inak pri zelenej transformácii zabudlo;

Plán kvalitných pracovných miest

21. domnieva sa, že v rámci spravodlivej transformácie sa dostatočne nezohľadnili osobitosti rôznych profilov pracovníkov a dotknutých komunít; vyjadruje tiež poľutovanie nad tým, že neboli vytvorené alternatívy sezónnej práce, a to ani ako zdroj dodatočného príjmu pre pracovníkov, ani ako príležitosť na získanie príjmu pre študentov;

22. upozorňuje na nezamestnanosť v mnohých regiónoch, vidieckych oblastiach a členských štátoch, najmä pokiaľ ide o nezamestnanosť mladých ľudí; zdôrazňuje preto potrebu dostupnosti cenovo dostupného bývania, dopravy a vzdelávania, ako aj začlenenia príslušníkov mladých generácií, zvlášť tých, ktorí pochádzajú z nízkopríjmových domácností;

23. zdôrazňuje potrebu doplniť financovanie rád pre vyššie vzdelávanie a odbornú prípravu s cieľom zabezpečiť preškolenie a rekvalifikáciu pracovníkov, ktorí zvažujú zmenu svojho profesijného profilu alebo prišli o prácu, najmä žien a osôb vo veku nad 50 rokov; navrhuje, aby FST ponúkal príležitosti na rekvalifikáciu, získanie nových zručností a vzdelávanie aj pre najbližších rodinných príslušníkov dotknutých pracovníkov v blízkosti miesta ich bydliska;

24. varuje, že niektoré podniky v priemyselných odvetvia, ktoré boli zatvorené alebo sa práve zatvárajú, ponúkajú nadštandardné pracovné podmienky vrátane vyšších miezd, príspevkov za rizikovú prácu a zdravotného poistenia pre pracovníkov a ich rodiny; zdôrazňuje preto potrebu dočasného financovania v rámci FST s cieľom kompenzovať rozdiel medzi dávkami v nezamestnanosti a novou mzdou, čo umožní plynulejší prechod a zabezpečí splnenie všetkých predtým prijatých zmluvných záväzkov;

25. víta záväzok Komisie navrhnúť do konca roka 2025 plán pre kvalitné pracovné miesta vypracovaný v spolupráci so sociálnymi partnermi s cieľom zabezpečiť spravodlivú transformáciu pre všetkých; pripomína, že tento plán by mal podporovať spravodlivé mzdy, prísne normy v oblasti zdravia a bezpečnosti, dobré pracovné podmienky, odbornú prípravu a spravodlivé zmeny pracovného miesta pre pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby, najmä zvýšením pokrytia kolektívnym vyjednávaním; zdôrazňuje, že plán by sa mal zamerať na riadenie transformácií ako kľúčovú prioritu a mal by obsahovať sprievodné návrhy, ktoré konkrétne podporujú pracovníkov;

26. zdôrazňuje, že je potrebné, aby sa bezodkladne schválili „sociálne zmluvy“ uzatvárané pre odvetvia hospodárstva prechádzajúce procesom spravodlivej transformácie a oznamované Komisii; zdôrazňuje, že tieto sociálne zmluvy by mali byť založené na riadnej diagnóze a hospodárskych prognózach, mali by podporovať kolektívne vyjednávanie a dodržiavanie práv pracovníkov a zohľadňovať osobitosti dotknutých regiónov; podporuje vytvorenie mechanizmov sociálnej ochrany pre pracovníkov priamo postihnutých priemyselnou a energetickou transformáciou vrátane príjmu počas transformácie a cielených rozšírení dávok v nezamestnanosti; požaduje smernicu o spravodlivej transformácii vo svete práce, v ktorej sa stanoví legislatívny rámec na zabezpečenie vytvárania kvalitných pracovných miest v regiónoch postihnutých transformáciou; nabáda na vytvorenie skupín pracovníkov v odvetviach postihnutých transformáciou, ktoré by bývalým zamestnancom umožnili priamo čerpať výhody regionálnej hospodárskej obnovy;

27. vyzýva Komisiu, aby uľahčila vytvorenie programu sociálnej odbornej prípravy pre starších nezamestnaných pracovníkov, najmä ženy a dlhodobo nezamestnané osoby, ktoré sa nedokážu rekvalifikovať a nájsť si nové pracovné miesto, čím sa zabezpečí ich podpora až do odchodu do dôchodku, aby mali zaručenú dôstojnú životnú úroveň; zdôrazňuje, že je potrebné posilniť úlohu žien a podporovať integráciu osôb so zdravotným postihnutím;

28. zdôrazňuje, že členské štáty musia v súvislosti s novými projektmi financovanými v rámci FST uprednostniť prístup k pozemkom vo vlastníctve štátu a mali by vždy, keď je to možné, rekonštruovať a obnoviť budovy a iné aktíva, ako sú staré priemyselné zariadenia a banské lokality, najmä v odvetviach energie z obnoviteľných zdrojov, energetickej obnovy budov alebo zelenej reindustrializácie, alebo zmeniť ich účel; zdôrazňuje, že členské štáty a Komisia by mali pri tomto procese zabezpečiť dohľad a monitorovanie;

Implementácia a riadenie

29. zdôrazňuje, že transformácia regiónov oprávnených na podporu z FST ešte nie je dokončená a že tieto regióny si budú v budúcnosti vyžadovať osobitnú podporu pri riešení rôznych výziev spojených s energetickou transformáciou; považuje za potrebné, aby sa prijali opatrenia na zabezpečenie maximálneho využitia týchto finančných prostriedkov, a to aj zjednodušením administratívnych postupov a vytvorením podporných a poradenských mechanizmov, ktoré miestnym orgánom pomôžu získať prístup k potrebným investíciám a úspešne ich využívať, ako aj zvýšením predbežného financovania pre miestne orgány;

30. vyjadruje poľutovanie nad tým, že demografické zmeny a migrácia vedú v niektorých regiónoch EÚ k neustálemu odlivu mladých a kvalifikovaných pracovníkov, čo postihuje najmä vidiecke oblasti a vnútrozemie, ostrovy a odľahlé oblasti; pripomína v tejto súvislosti význam pevných vzťahov medzi vidiekom a mestom, ako aj cielenú podporu pre ženy žijúce na vidieku; pripomína, že takáto miera migrácie a vyľudňovania vážne ovplyvňujú konkurencieschopnosť, hospodársky rast, potravinovú bezpečnosť, produktivitu a udržateľnosť postihnutých regiónov;

31. so znepokojením konštatuje, že v posledných rokoch došlo k výraznému poklesu primeraných úrovní vnútroštátneho financovania členských štátov vo vzťahu k ich chudobnejším regiónom; pripomína, že je dôležité dodržiavať pravidlo EÚ o doplnkovosti; vyzýva Komisiu, aby zabezpečila, že vnútroštátne orgány budú pri navrhovaní a realizácii projektov štrukturálnych a investičných fondov náležite zohľadňovať aj vnútornú súdržnosť;

32. uznáva, že implementácia procesu čerpania FST je v kompetencii členských štátov, ale žiada, aby miestne a regionálne samosprávy a subjekty zapojené do rozhodovacieho procesu zohrávali významnejšiu úlohu, čím sa zabezpečí, že stratégie financovania budú v súlade s osobitnými potrebami komunít postihnutých transformáciou a budú v súlade s investíciami v rámci iných strategických fondov súvisiacich so spravodlivou transformáciou; zdôrazňuje, že je nevyhnutné, aby sa zjednodušil prístup k žiadostiam a rozšíril obsah pôsobnosti fondu, aby podporu z FST mohli využívať aj iné rovnako postihnuté regióny a odvetvia; zdôrazňuje, že je potrebné, aby Komisia v spolupráci s členskými štátmi predložila jasné usmernenia k otázkam vykonávania s cieľom urýchliť alokáciu finančných prostriedkov a účinné vykonávanie iniciatív FST;

33. domnieva sa, že Komisia mala pre každý členský štát stanoviť jasné parametre v oblastiach, ako je investovanie do vzdelávania a odbornej prípravy, zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie pre alternatívne zamestnanie, a mala by umožniť, aby externí investori zachovali kultúru a tradície bývalých regiónov s ťažbou uhlia a rašeliny a prispeli k obnove znečistených oblastí v blízkosti ťažobných lokalít; nabáda k výmene know-how a najlepších postupov medzi regiónmi v procese transformácie; okrem toho vyzýva na súčinnosť s iniciatívami, ako je Nový európsky Bauhaus, pokiaľ ide o projekty, ktoré zmenia účel starých priemyselných zariadení na sociálne a kultúrne priestory;

34. uznáva, že financovanie rozsiahlych projektov zdola nahor je nedostatočné; odporúča, aby sa tieto medzery v prípade potreby vyplnili z pokračovania FST; zdôrazňuje, že je dôležité poskytovať regiónom, miestnym orgánom a komunitným skupinám špecializovanú technickú podporu z FST od najskorších fáz, aby sa posilnila ich kapacita plánovania zdola nahor a poskytla sa pomoc potenciálnym príjemcom pri príprave vysokokvalitných projektov s veľkým vplyvom;

35. uznáva nedostatok zodpovedajúceho financovania pre skupiny v dobrovoľníckom sektore, ktoré žiadajú o podporu z FST, a vyzýva na zjednodušenie mechanizmu financovania; zdôrazňuje, že je dôležité poskytnúť dostatočné predbežné financovanie vo výške viac než polovice kapitálových nákladov alebo podstatnej časti projektu pre skupiny, ktoré sa považujú za nízkorizikové, čím sa zabezpečí, že tieto skupiny nebudú musieť platiť vysoké úrokové sadzby a poplatky pri získavaní spolufinancovania a preklenovacích úverov, čím sa miestnym dobrovoľníckym a komunitným organizáciám umožní účinne realizovať projekty súvisiace s transformáciou;

36. žiada, aby sa posilnili synergie medzi verejným a súkromným sektorom, aby mohli spoločne riešiť proces transformácie, čím sa pripraví pôda pre produktívnu konverziu dotknutých území;

37. upozorňuje na to, že pravidlá štátnej pomoci majú negatívny vplyv na dobrovoľnícke a neziskové skupiny; zdôrazňuje v tejto súvislosti, že subjekty sociálneho hospodárstva zohrávajú zásadnú úlohu pri poskytovaní konkrétnych, komunitných reakcií na sociálne potreby občanov EÚ a pri podpore inkluzívnych riešení spravodlivej transformácie zameraných na ľudí; domnieva sa, že pravidlá štátnej pomoci by sa mohli za odôvodnených podmienok zmierniť pre dobrovoľnícke a neziskové skupiny, ktoré sa považujú za nízkorizikové; v tejto súvislosti vyzýva Komisiu, aby spolupracovala s členskými štátmi s cieľom dosiahnuť väčšiu konzistentnosť a jasnosť pri výklade pravidiel štátnej pomoci, pokiaľ sa vzťahujú na komunitné a neziskové skupiny;

38. zdôrazňuje, že je potrebné vypracovať posilnený model prínosov pre komunitu, ktorý by bol prispôsobený podmienkam každého regiónu, ktorého sa týka spravodlivá transformácia; vyzýva členské štáty a riadiace orgány, aby na tento účel vyčlenili časť zdrojov FST na podporu zavádzania ekologických komunitných systémov, sociálnej inovácie a sociálneho hospodárstva, najmä financovaním občianskych energetických družstiev, participatívnych miestnych projektov výroby energie z obnoviteľných zdrojov a iniciatív podporujúcich miestne obehové hospodárstvo; konštatuje, že bývalým pracovníkom a ich rodinám by sa malo umožniť investovať do týchto projektov alebo sa na nich zúčastňovať, čím sa posilní prepojenie medzi zelenou transformáciou a sociálnym začlenením;

39. opakuje, že projekty spolupráce alebo komunitné projekty súvisiace s bývaním by mali využívať zjednodušený prístup k financovaniu z FST, a to aj prostredníctvom nižších prahových hodnôt spolufinancovania a zálohových platieb; požaduje, aby sa členským štátom poskytli usmernenia, ako subjektom v oblasti bývania umožniť prístup k finančným prostriedkom;

40. vyzýva na zníženie administratívnej záťaže FST pre komunity, a to zamestnávaním špecializovaných manažérov z praxe a vytvorením jednotného kontaktného miesta a vhodných digitálnych platforiem na poskytovanie podpory a pomoci pri vybavovaní žiadostí a riadení projektov po ich výbere, čím sa zabezpečí, že tieto komunity budú mať rovnaký prístup k financovaniu a znížia sa takisto regionálne rozdiely;

41. žiada, aby sa z FST podporovalo, zviditeľňovalo a chránilo kultúrne a priemyselné dedičstvo postihnutých komunít, a to podporou rozvoja udržateľného cestovného ruchu; nabáda na vytvorenie špecializovaných vzdelávacích programov pre sprievodcov kultúrnym dedičstvom s cieľom podporiť miestnu zamestnanosť a kultúrnu kontinuitu a podporiť zriadenie návštevníckych centier a tlmočníckych priestorov, ktoré propagujú miestnu históriu, tradície a transformačnú cestu týchto regiónov, čím vytvárajú lokálne pracovné miesta a zachovávajú kultúrnu identitu a zároveň prilákajú kultúrny a vzdelávací cestovný ruch;

42. poukazuje na strategický význam „práva ľudí zotrvať“ v ich regiónoch alebo miestnych oblastiach; vyzýva Komisiu, aby vydala osobitné usmernenia k uplatňovaniu a presadzovaniu tejto zásady vo všetkých regiónoch EÚ; vyzýva na prísnejšie začlenenie tejto zásady ako prierezovej zásady do všetkých politík EÚ, aby podporovali ciele sociálnej, hospodárskej a územnej súdržnosti, ako sa uvádza v zmluvách;

Sociálna spravodlivosť pre celé hospodárstvo pred transformáciou

43. zdôrazňuje kľúčovú úlohu, ktorú politika súdržnosti zohráva pri plnení politických priorít EÚ a posilňovaní hospodárstva EÚ tým, že prispieva k spravodlivej, inkluzívnej a udržateľnej transformácii a rozvoju, podporuje hospodársku a sociálnu konvergenciu medzi krajinami a regiónmi a podporuje inovácie a zamestnanosť; vyjadruje poľutovanie nad tým, že pre obmedzenú flexibilitu súčasného viacročného finančného rámca (VFR) sa Komisia uchýlila k presmerovaniu politiky súdržnosti, ktorá síce nie je nástrojom reakcie na krízu, ale bola vo VFR opakovane použitá na kompenzáciu nedostatkov v rozpočtovej flexibilite alebo mechanizmoch reakcie na krízu na úkor svojich dlhodobých politických cieľov; vyzýva Komisiu a členské štáty, aby urýchlili vykonávanie politiky súdržnosti;

44. domnieva sa, že zmeny v geopolitickom prostredí vedú spolu s ďalšími faktormi k rozsiahlym zmenám vo fungovaní hospodárstva EÚ; zdôrazňuje, že FST by si mal zachovať rozhodujúcu úlohu v procese dekarbonizácie; vyzýva Komisiu a členské štáty, aby preskúmali lehoty na ukončenie činnosti kľúčových aktérov v oblasti energetiky v EÚ a aby zmierňovali súvisiace vplyvy a zaistili pracovníkom sociálnu spravodlivosť pri transformácii;

45. žiada, aby sa osobitná pozornosť venovala podpore prepájania elektrizačných sústav, zvyšovania hostiteľskej kapacity siete a posilňovania systémov uskladňovania energie ako nevyhnutnej súčasti účinnej energetickej transformácie; vyzýva Komisiu, aby nabádala členské štáty, aby v plnej miere vykonávali ustanovenia smernice (EÚ) 2019/944 ([19]) týkajúce sa občianskych energetických spoločenstiev a vypracovali osobitné opatrenia na ochranu zraniteľných domácností pred energetickou chudobou v regiónoch, na ktoré sa vzťahuje FST; v tejto súvislosti sa domnieva, že treba podporovať projekty v oblasti zelenej infraštruktúry pod vedením miestnych komunít a projekty v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, ako sú solárne, veterné a vodné elektrárne, ako aj projekty udržateľnej dopravy, ktoré stimulujú miestne hospodárstva a ponúkajú veľký potenciál na vytváranie miestnych pracovných miest v oblasti stavebníctva, strojárstva, údržby a v súvisiacich odvetviach;

46. zdôrazňuje význam členských štátov pri podpore odvetvového sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania, najmä v novovznikajúcich ekologických odvetviach, ako aj pri zabezpečovaní začlenenia malých a stredných podnikov vrátane podnikov sociálneho hospodárstva; zdôrazňuje, že smernica o minimálnej mzde ([20]) je výbornou príležitosťou na posilnenie kolektívneho vyjednávania o stanovovaní miezd a prítomnosti sociálnych partnerov v rozvíjajúcich sa odvetviach;

47. zdôrazňuje, že investície do kvalitných verejných služieb zohrávajú kľúčovú úlohu pri budovaní sociálnej odolnosti a zvládaní hospodárskych kríz, najmä v regiónoch, ktoré čelia vážnym a trvalým prírodným a demografickým výzvam; zdôrazňuje, že treba osobitne uprednostniť investície do základnej infraštruktúry, sociálnych služieb a udržateľného cestovného ruchu, ako aj do logistických sietí a prepojenosti, vrátane udržateľných druhov dopravy, s cieľom posilniť odolnosť a inovácie a zároveň podporiť inkluzívny rast, vytvárať nové pracovné miesta a zabezpečiť životaschopnosť nových podnikateľských projektov na postihnutých územiach;

48. vyzýva Komisiu, aby sa zamerala najmä na ostrovy a najvzdialenejšie regióny s cieľom podporiť ich pri riešení závažných sociálno-ekonomických problémov vyplývajúcich z prechodu na ciele EÚ v oblasti energetiky a klímy do roku 2030 a klimaticky neutrálne hospodárstvo v EÚ do roku 2050 a aby spolupracovala s členskými štátmi na vyčlenení konkrétnych súm z ich národných pridelených prostriedkov v rámci ich plánov spravodlivej transformácie územia; žiada konkrétne kompenzačné opatrenia na kompenzáciu negatívnych následkov na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť ostrovov pri prechode na čistejšie hospodárstvo a spoločnosť, ktoré môžu nastať v dôsledku ich závislosti od leteckého a námorného sektora; žiada preto, aby sa ostrovy určili za prioritu pri rozvoji infraštruktúry zameranej na dekarbonizáciu vzduchu a námornej dopravy;

49. vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia vo svojich nedávnych návrhoch týkajúcich sa budúceho viacročného finančného rámca (VFR) nenavrhla samostatný Fond na spravodlivú transformáciu (FST); žiada preto, aby FST pokračoval v programovom období po roku 2027 ako FST II s cieľom poskytovať domácnostiam a komunitám priamu podporu pri prechode a umožniť intervenčnú kapacitu úmernú rozsahu sociálno-ekonomických dopadov, dopadov na zamestnanosť a demografických a environmentálnych dopadov prechodu k cieľom EÚ v oblasti energetiky na rok 2030; zdôrazňuje, že tento fond by mal fungovať podľa zásad zdieľaného riadenia a partnerstva v rámci politiky súdržnosti, a takisto zdôrazňuje, že by mal mať vlastné predvídateľné rozpočtové prostriedky, ktoré zaistia jeho nezávislosť od nástrojov reakcie na mimoriadne krízy, ako je nástroj NextGenerationEU;

([19]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ (prepracované znenie), (Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 125, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj).

([20]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2041 z 19. októbra 2022 o primeraných minimálnych mzdách v Európskej únii, (Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2022, s. 33, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2041/oj).

50. naliehavo vyzýva Komisiu, aby zefektívnila a zosúladila finančné nástroje v rámci VFR na obdobie po roku 2027 a zabezpečila súdržný a koordinovaný prístup k podpore stratégií spravodlivej transformácie prostredníctvom FST II; zdôrazňuje, že rozsah pôsobnosti FST II by sa v súlade s návrhmi členských štátov mohol rozšíriť o opatrenia, ktoré sa majú uplatňovať dovtedy, kým sa na miestnej úrovni nenahradia zaniknuté pracovné miesta, a mal by sa zamerať na zosúladenie udržateľného rozvoja s konkurencieschopnosťou a zabezpečiť tak, aby transformujúce sa regióny mohli hospodársky prosperovať bez toho, aby boli ohrozené ich environmentálne a sociálne ciele; zdôrazňuje, že je potrebné, aby plány pre oblasti spravodlivej transformácie, v ktorých sa uplatňuje proaktívny prístup, takisto predvídali potenciálne nadchádzajúce transformačné procesy a zahŕňali jasný záväzok rozvíjať strategické iniciatívy v oblasti obnovy a rozvoja s osobitným zameraním na rozvoj podnikov a vytváranie pracovných miest v oblastiach, ktoré sú najviac postihnuté ukončením prevádzky zariadení na výrobu fosílnych palív; zdôrazňuje, že členské štáty majú v súlade s dohodnutými cieľmi EÚ určitú flexibilitu na ceste k dekarbonizácii, s prihliadnutím na technologické a hospodárske hľadisko v závislosti od miestnych a regionálnych potrieb;

51. zdôrazňuje, že je potrebné zaviesť presnejšie kritériá na prideľovanie a vymedzenie územnej pôsobnosti fondov a osobitne sa zamerať na miestne a regionálne orgány v rámci administratívnej úrovne NUTS 3 ([21]); zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa finančné prostriedky dostali do regiónov, ktoré sú obzvlášť postihnuté prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo z dôvodu odvetvového charakteru ich hospodárstva alebo zatvorenia zariadení s vysokými emisiami uhlíka, a aby sa investície nesústreďovali len vo veľkých mestských centrách na úrovni NUTS 3; zdôrazňuje, že je naliehavo potrebné začleniť do prideľovania finančných prostriedkov z FST aj územné a demografické ukazovatele, ako je starnutie obyvateľstva, odchod mladých ľudí, trvalý úbytok obyvateľov a vyľudňovanie a vplyv prechodnej zamestnanosti;

52. domnieva sa, že rámec dobrej správy vecí verejných je kľúčový pri vykonávaní spravodlivej transformácie; zdôrazňuje, že miestne a regionálne samosprávy zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní účinného navrhovania, vykonávania a monitorovania programov EÚ vzhľadom na ich blízkosť k občanom a dôkladné pochopenie územných potrieb; zdôrazňuje, že je dôležité dodržiavať zásady partnerstva a európsky kódex správania pre partnerstvo a klásť dôraz na miestne orientovaný prístup s cieľom zabezpečiť plnú účasť miestnych a regionálnych orgánov, sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti na riadení, výbere a monitorovaní financovaných projektov v súlade so zásadou viacúrovňového riadenia stanovenou v nariadení (EÚ) 2021/1060;

°
° °

53. poveruje svoju predsedníčku, aby postúpila toto uznesenie Rade, Komisii, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Európskemu výboru regiónov a národným a regionálnym parlamentom členských štátov.

([21]) Nomenklatúra územných jednotiek pre štatistické účely – úroveň 3.